

UA PAGINA D'ISTÒRIA

Aquí ua curiositat pescada dens las paperòlas deu gran. Ne coneishi pas l'autor d'aquesta pèça, datada deu 28 de noveme de 1946. Aceth an s'organizè, dab la *Caisse de Prévoyance des Landes de Gascogne*, la luta contra los mauhalhèrs qui hasèn tan gran domau capvath lo pinhadar *.

Mei que de poesia, ací que carré lhèu parlar de pròsa rimada (drin librament en quauques cas : *liuras / libres, còp / còps, passatges / larges...* e hòrt plan en quauques autes : *saberatz / separats, dangerós / arrós*). En tot cap lo noste landés anonim qu'a tintèinas d'autor : ua auta pèça d'eth qui m'avèn muishat, e qui malaja estó esbarrida, que tractèva lo medish tèma de la lana qui védem a desaparèisher, la deus aulhèrs, deus gemèrs e de l'economia agropastorau. Qu'èra en aquera pèça perduda un poèta vertadèr, e d'un gran interés.

Lo lexic que n'ei drin francizat (*moyen, protejats*, etc.) ; totun la lenga qu'ei sabra, e natra la sintaxi. Qu'i tròbam quauques bèths torns qui m'agradan hòrt : *har pèrder* (perir, desruir), *sauvà's* (preservà's, virà's lo dangèr) ; tanben quauques « lanusquismes » : *èrt* (aire, francisme plan enrasigat), *pr'amon* [pra'mun] (pr'amor)... e mei un possible « lengadocisme » dab l'advèrbi *en atretants*.

Los mots esquèrs que son paucs. Qu'emplega generaument ua lenga aisida on pòden hlorir, a plaps, l'imatge astruc :

Los camins on lo mau s'esvita

o la maxima :

E tot trabalh balha pas renta

E notam per clavar que's sap los limits generaus deus país gascons :

De Baiona dinc a Vasats.

* Véder http://www.feudeforet.org/francais/qui/qui_historique.php

LO CONCORS DEUS PREVOYANTS DE GASCONHA

Som arribats aus darrèrs jorns
On pòden passar lo concors
Ende ganhar cent mila liuras :
Qu'èi cercat dens cinquanta libres
Ende trobar de qué paréisher
Sabent com lo qui pòt conéisher
Los *moiens* qui cau emplegar
Ende har pèrder lo heugar
E la toja capvath la lana,
L'augueta ¹ sèca e la gran brana :
Aqueth dangèr tant redobtat
Carré qu'estossi escartat
Pr'amon la mendre estalasia ²
Qu'i aluca un gran *incendie* !

— Com cau donc har, vos qui'ètz d'avís
De preservar nòste país ?
— Jo praube aulhèr — que vatz arriser
Que vau sajar de vs'ac har díser !
— Tanben com jo, que saberatz
Que los bòsc, s'èran separats
Per de grans passatges d'aolhas
Bordats de canaus e d'arrolhas,
Ne burlarén pas tots au còp !
Qu'èran mei *protejats* d'auts còps
Per aqueths camins qui menhèvan
Aus parcs los tropèths qui mingèvan
En i passant tot lo bastar ³

Que per çò qui's pòt decretar !
 — Monsu' u curè qui dit *prières*
 Que'n hè *bien* mei que tant d'istuèras
 E quan se'n va per rogacions
 Caçar lo brumàs d'intencions
 En *asperjar* d'aiga *benita*
 Los camins on lo mau s'esvita ⁴,
 Que muisha com s'i cau gahar :
 Mès *pardí*, qu'ac cau voler har !
 Har disparéisher dab ⁵ *machinas*
 Qui meten en l'èrt las *racinas*
 De las branas, deu gabarrar,
 Ne cau pas créser que's poirà !
 Quant ne carré aus prètz d'adara
 Ende rénder la lana clara
 De Baiona dinc a Vasats ?
 Se despensèvan per la patz
 Austant d'argent *que* per la guèrra,
 Qu'ac poirén har, *shanmar* la tèrra ;
 Mès los grans son tròp aucupats
 A har canons per har varats
 E per pagar la gent valenta
 E tot trabalh balha pas renta !

Quauques *parcours* qu'i suffirén
 Dens los *biens* qui *protejarén*
 De lonh en lonh en tot perméter
 De har pèisher en tot temps l'augueta :
 Aquí lo huec s'arrestaré
 E lo vesin que's sauvaré.
 Los sindicats au lòc de préner
 Tostemps mei car, deurén s'enténer
 Ende crompar quauques *tracturs*

Qui passarén dab ⁶ bons *moturs*
 Pertot on carré darrigar
 Pro pregontament lo heugar,
 Pertot on carré har passatges
Bien netejats, bojats e *larges*,
 E puish, pagant quauques aulhèrs
 Qu'auren tostemps bròis pegulhèrs ⁷
 Bons revienuts, en lan e'n vianda
 Bon hems aus camps shens que la
 Ni lo tojar sin dangerós [branda
 Com son au temps privat d'arrós.

Lo landés qu'auré de qué viver ;
 En atretants ⁸ lo *bòi* qu'arriba
 E mei la gèma : au revienut
 Deu pin sauvat. S'avèn sabut
 Har com aquò, qu'auren avut
 Pendent la guèrra e la famina
 De qué sauvà's mei qu'a l'usina.
 Tot lo país, tots los gemèrs,
 Tots los patrons, tots los obrèrs
 Serén estats benlèu mei *riches*
 Que'n vesent camps tostemps en *friches*.
 Los piadars tot entièrs burlats
 E los pins per longtemps copats.
 — N'es pas tròp tard ende entrepréner
 Çò qui'ns sauvarà dens l'aviéner !
 Escotatz çò qu'un simple aulhèr
 Ven vos díser en 'queth *pleitegèr* !

Autor insabut, 28/11/46

Nòtas

1. **augueta** : auga (*Molinia coerulea*). L'autor qu'ac traduseish per *molinie*. Nom qui designa tanben la coda de lop (*Equisetum maximum*, grande prèle).
2. **estaliasia** : eslaüsa, beluga, especiaument de las qui avian un mauhuec au pinhadar. Que tròbam tanben *estalasin*, *estaliasic* m. (Dauger), *estalasisit* m. (Foix).
3. **bastar** : embòsc de basta, de toja. L'autor qu'ac traduseish per *sous-bois*.
4. **esvità's** : subsistir, mantiene's.
5. Qu'ei interessant de notar qu'ací l'autor e marca ua *dissimilacion* en escrìver *dat machines* en grafia originau.
6. En grafia originau *dat bouns mouturs* : cf. nòta 5.
7. **pegulhèr** : *peguilhèr*, sendèr traçat peu passatge deus ligòts. L'autor qu'ac traduseish per *parcours*.
8. **en atretants** : entertant, mentretant.